

Ivana Jana Cvirn: Bosonoge dogodivščine

»Stoji učilna zidana, pred njo je...« To pesem prične brundati moj šofer, ko se peljeva mimo starejše visoke stavbe. Hiša s temnimi velikimi okni, ki gledajo na vse strani po širni okolici, vedno pritegne moj radovedni pogled. Kmalu bo 150 let odkar kraljuje na hribčku nad cesto, ki pelje skozi podeželski kraj ob Savi. Zapuščena stavba je bila nekoč osnovna šola, ponos Blance.

Blanca leži v posavski regiji, v občini Sevnica in je z okoliškimi vasmii povezana v krajevno skupnost. Tukaj živijo prijazni delavni ljudje. Krajanii hodijo v službo v večje kraje, nekateri so samostojni podjetniki. Danes je Blanca sodobno urejen kraj. Širša okolica zajema lepo urejene vasi s kmečkim prebivalstvom. Na okoliških gričih v gorcah (vinogradih) bogato zori vinska trta.

Naselje Blanca je nastalo v davni preteklosti ob potoku Blanščica in na bregu Save. Žage, kovačije in mlini ter delo v rudniku na Senovem so ljudem nekoč dajali kruh. Tudi v tujino so odhajali. Z izgradnjo železnice Ljubljana-Zagreb je Blanca dobila svojo železniško postajo. Kraj se je pričel razvijati, prebivalstvo naraščati. Leta 1872 je bila ustanovljena šola. Čez dve leti je bila zgradba končana. Denar za gradnjo je dal veleposestnik Franc Lenček. Skozi desetletja jo je obiskovalo veliko število otrok. Prihajali so tudi od zelo oddaljenih kmetij.

Med drugo svetovno vojno je pouk potekal v nemščini. Nemški učitelji so slovenske knjige zažgali, uničili ves šolski arhiv. Ob koncu vojne je bila šola hudo poškodovana. Vaščani in kmetje iz okolice so pomagali pri obnovi stavbe. Država je zaposlila učiteljico in 10. 6. 1945 se je pričel pouk. Na ta dan praznuje Blanca svoj krajevni praznik.

Šolska leta so tekla in stavba je postala pretesna za vse vedoželjne otroke. Leta 1975/76 je na Blanci »zrasla« nova sodobna osnovna šola. Zgrajena na nasprotnem hribu stare osnovne šole pogleduje proti svoji predhodnici. Zavida ji ogromno spominov, ki jih ta hrani med šolskimi zidovi. Na lepe in hude čase.

Kadar se zapeljeva mimo stare osnovne šole, se mojemu sopotniku šoferju prebudijo spomini na otroška šolska leta, na pot v šolo, na razne dogodivščine. Ker pa leta v visoki starosti spominu ne prizanašajo, so se nekateri dogodki zameglili, zgubili ali pomešali. In postane mu težko. Tako rad bi mi še veliko povedal.

Dve leti po vojni je prvič prestopil šolski prag na Blanci. Bil je majhen fantiček, krhke postave, a zvedav po naravi. Rodil se je kot dvanajsti otrok v preprosti, revni kmečki družini. Rad je imel travnike in rože, veselil se je prostosti. Vstop v šolski razred je bila za njega ogromna sprememba. Ves preplašen se je težko poslovil od sestric, ki so odšle v svoj razred. Obkrožali so ga večinoma nepoznani otroci. Tudi tovarišice učiteljice ni poznal. V razredu so bile dolge visoke klopi. Kar šest otrok je sedelo za njo. Imele so okroglo luknjico pri robu mize in to ga je strašno zanimalo. Doma so mu sestre pojasnile, da je v njih spravljen kozarček s tinto. One so že pisale s peresnikom. V okroglo leseno držalo kot svinčnik so zapičile posebno kovinsko pero, ki so ga pomakale v steklen kozarček s tinto. Včasih pa se je prevrnil, zato je bila večina klopi modro lisasta. Doma je opazil, da vse besede napisane s črnilom, posušijo z mehkim papirjem - pivnikom, da se niso razmazale po zvezku. On pa je moral v šoli pisati in risati s kredo po majhni tablici. Pokracano je k sreči lahko takoj zbrisal. Čez čas je prišel na vrsto svinčnik. Poleg navadnega še »tintni«. Če si napisano zmočil ali oslinil konico svinčnika, so se črke obarvale vijolično in nisi jih mogel zradirati. Njegova puščica (lesena podolgovata škatlica) je vsebovala le navaden, slabo ošiljen, malo pogrizen svinčnik in radirko. Včasih se je zgodilo, da je prišel domov vijolično umazan okrog ust in domači so takoj vedeli, da je pisal s tintnim svinčnikom.

Njegov dom je na kmetiji v kraju Rožno. Posestvo leži blizu meje z občino Sevnica, zato so otroci iz tega področja odhajali v šolo na Blanco. Do šole je bilo tri četrt ure hoda, če so dobro pohiteli po bližnjicah malo manj. Tisto jutro je bilo megleno in hladno. Bila je pozna jesen, hodil je že v tretji razred. Od doma je odšel s sestrama in z drugimi sošolci iz bližnjih kmetij, nič kaj toplo napravljen, še čevljev ni imel obutih. Od zgodnje pomladi do pozne jeseni je bil vedno bos. Nove čevlje bi morala dobiti ena od starejših sestra, a jih še niso kupili. Zanje ni bilo denarja. On pa bi znova dobil le ponošene, »pošvedrane sestrine šuhe«. Na rami je nosil majhen, ponekod že raztrgan šolski nahrbtnik, zadrgnjen z vrstico. V žepu kos kruha, v drugem jabolko. Ni vedel, ali bodo v šoli dobili malico, ki pa je ni preveč maral. Rdeč sir in prevreto mleko v prahu iz UNRA paketa mu nista teknila. Mleko domače krave je bilo najboljšje. Urno so stopali po poteh, ki so jih poznali le oni. Pot jih je vodila čez pašnike, ob robu polja nad železniško progo ali kar povprek skozi hosto. V njej je bilo temačno in strašljivo. Starejši iz skupine so zvedeli, da so tukaj jarki, jame, bunkerji z ostanki nemškega orožja in streliva. Sklenili so, da ga bodo po pouku poiskali. Tudi on bi šel rad z njimi. Pošteno ga je že zeblo v noge, ko so sopihajoč pritekli na dvorišče šole. Skupaj z drugimi učenci je v zboru glasno pozdravil: »Za domovino, s Titom naprej!« in med prvimi stekel v razred. Stopil je k lončeni peči, ki je bila k sreči zakurjena in si pogrel ledeno mrzle noge. Bilo mu je prijetno toplo, a ne za dolgo. Razred je imel lesene podnice. Bile so stare, obrabljene, skrivljene. V podu so bile špranje, skozi katere se je videla mrzla zbita zemlja. Znova ga je pričelo zebsti. Ogrela ga je telovadba v razredu in topla malica.

Od prvega razreda dalje je imel med sošolci dobrega prijatelja. Bil je sin upraviteljice šole. Prijatelj sošolec mu je podarjal zvezke, svinčnike, barvice, igrače. Ravno tisti dan ga je sošolec povabil k sebi domov. Dobila bi se takoj po pouku, saj so stanovali v šoli. Ko je prvič prišel k sošolcu na obisk, je spoznal, kako drugačen, lepo urejen je njihov dom. V sobah je bilo veliko različnega pohištva in vsak družinski član je imel svojo posteljo. On pa je poletja prespal na seniku. V svetli sobi sta se igrala s čudovitimi igračami, ki jih je videl prvič. Igrati se je pridružila tudi njegova mlajša sestra v zelo lepi oblekici. Postalo ga je sram svojih ponošenih oblačil in umazanih, bosih nog. A ona dva se za to sploh nista zmenila. Tudi do sitega se je najedel. Njuna mama, upraviteljica šole, je bila zelo dobra ženska. Bila je vdova. Iz Ljubljane se je z dvema otrokoma preselila na Blanco, kjer jo je po nalogu ministrstva čakalo delovno mesto. Učenci so jo imeli radi. Ne ve, koliko je pomagala drugim otrokom. Spomni se, da so sestre včasih domov prinesle dobro ohranjene obleke in razne druge potrebščine, vse darilo upraviteljice. Koliko veselja in hvaležnosti je bilo takrat v otroških srcih.

Obljubil je, da pride po uri verouka. Zadnje uro pouka v razredu so imeli učenci verouk. Učil jih je katehet, ki je bil zelo strog. Po razredu je hodil s šibo v roki in neposlušnost, predrznost kaznoval z udarci s šibo po dlani roke. Drugi učitelji so učence za kazen poslali stat v kot učilnice, le redko so jih udarili in to z ravnilom. Tisto uro pa v peči ni več gorelo in učilnica se je shladila. V noge ga je zeblo in od lakote mu je krulilo v želodcu. Mencaje je prosil, če gre lahko na stranišče. Katehet mu je, slabe volje, ker moti pouk, ukazal naj potrpi. A dolgo ni zdržal in se je polulal v hlače. Tiho je obsedel, da tega ne bi nihče opazil. Sram ga je bilo, saj vendar hodi že v tretji razred. Posmehovali bi se mu, ali pa tudi ne. Vedeli so, da se mu je zgodila krivica.

Po končanem pouku je v mokrih hlačah, bos in jezen tekkel vso pot do doma. Ni opazil, da je pričelo snežiti. Nemško vojaško orožje in bunker so bili pozabljeni. Ko je pritekkel domov se je spomnil na obljubo, ki jo je dal prijatelju sošolcu. V razburjenju in ponižanju je pozabil tudi na to. A saj jutri spet pride v šolo in se bosta videla. Vesel mu bo pokazal dobro ohranjene sestrine šuhe, ki jih bo zjutraj obul. Ona je dobila druge. Res so mu čisto malo preveliki, a topli in z njimi bo lahko gazil do šole po sveže zapadlem snegu. In v razredu ga ne bo več zeblo v noge.

Danes se bom ponovno peljala mimo stare šole na Blanci. Z veseljem bom pomagala dokončati pesem »Stoji učilna zidana, pred njo je stara jablana ...« Mogoče pa mi moj življenjski sopotnik pove še kakšno novo zgodbo iz šolskih dni.